

Licentování býků, jakož i dozor nad jich chovem přísluší tu komisím (t. zv. komisím pro chov zvířat), které skládají se ze 3 členů, jmenovaných zemským výborem na dobu 6 let. Komisím těm přísluší netoliko licentování býků, nýbrž dozor nad chovem dobytka vůbec.

Bydliště viz Příslušnost soudní.

Byty dělnické viz Dělníci.

Byty pro vojsko viz Ubytování vojska.

Caducum viz Odúmrtí.

Cautio actoria viz Jistota žalobní.

Cejchovnictví.

I. Dějiny. Patentem císařovny Marie Teresie ze dne 23. srpna 1777. byl vydán cejchovní řád za tou příčinou, »aby zavedena byla stejná míra a váha, a aby obecnstvo netrpělo žádné újmy«. Dle tohoto patentu, který byl nařízením ze dne 17. listopadu 1784 doplněn, byl každý povinnen dáti míry, závaží a váhy cimentovati a recimentovati. Cimentování za tehdejší doby obstarávali zeměpanští úřadové. Císař Josef II. zrušil tyto zeměpanské úřady cejchovní nařízením ze dne 1. listop. 1787 a dohled na míry a váhy svěřil magistrátům a představeným obcí, nařídív dále, by cejchování bezplatně bylo obstaráváno, recimentování zrušil úplně. Brzy však se objevilo, že jest nutno, aby recimentování znovu bylo zavedeno, což stalo se také dv. d. ze dne 15. dubna 1790 a 29. března 1793; cejchování měly pak obstarávati bezplatně úřady obecní. Cís. nař. ze dne 1. listop. 1787 jest ještě dnes zákonitým podkladem cejchovnictví. Stanovami, kterými byly politické úřady organisovány z r. 1853 č. 10 ř. z. byly obecní úřady cejchovní podrobeny státnímu dohledu, který byl svěřen úřadům okresním. Nařízením min. vnitra a obchodu ze dne 6. června 1858 č. 93. ř. z. byla ve všech korunních zemích, ve kterých dolnorakouské míry a váhy zavedeny byly, vydána instrukce cejchovním úřadům. Říšský zákon ze dne 5. března 1862 č. 18. ř. z. čl. 5. pokládal dohled na míry a váhy za část samostatné působnosti obcí, a tak se stalo, že byl dozor nad cejchovnictvím úřadům politickým odňat. Brzy však objevilo se mnoho nesprávností, takže náprava stala se velice žádoucnou. To bylo podnětem organisace cejchovnictví a úřadů cejchovních.

II. Řád cejchovní, nyní platící, vydán byl zákonem ze dne 31. července 1871 č. 16. ř. z. ze dne 2. března 1872, kterým nová soustava měr a vah byla stanovena a jako základ zákonné míry a váhy přijat byl metr. (Čl. I.)

Základní mírou pro země na říšské radě zastoupené jest kopie metru ve článku I. za jedničku délky prohlášeného, kterážto kopie byla jako prototyp č. 15. od conférence générale des poids et mesures roku 1889 schválena. Podle certifikátu, který byl ku této kopii od comité international des poids et mesures přidán, jest vzdálenost mezi středními čárkami dvou souhlasných skupin čárek na této vzdálenosti nanesených, měřená při teplotě 0° C ve směru osy podélnými čarami naznačené o 0.000.000.9 metru větší, než metr článkem I. určený.

Základní váhou pro země na říšské radě zastoupené jest kopie kilogramu ve článku I. za jedničku váhy prohlášeného, kterážto kopie byla jako prototyp č. 33. od conférence générale des poids et mesures roku 1889 rovněž schválena. Podle certifikátu, který byl k této kopii od comité international des poids et mesures přidán, jest hodnota čili váha této kopie

o 0·000·000·061 kilogramu větší, než kilogram ve článku I. určený. (Zák. ze dne 12. ledna 1893 č. 10. ř. z.)

Zákonné míry a váhy rozdělují se tedy 1. na míry délkové (jednička: metr); 2. na míry plošné (jednička: ar); 3. na míry prostorové (jednička: litr); 4. na váhy (jednička kilogram). (Čl. III.)

Ode dne 1. ledna 1876 musí se ve veřejném obchodě těchto měr a vah výhradně užívat (čl. V. odst. 1.). Přestupky trestají se pokutou od 5 zl. do 100 zl., po případě vězením. Nař. min. obchodu ze dne 28. března 1881 č. 30 ř. z. vydány byly zvláštní předpisy o tom, kdy míry a váhy opětnému cejchování podrobeny býti mají. Stanovena byla lhůta 2—3letá, ve které vždy periodicky mají se dáti míry a váhy znovu cejchovati. Zák. ze dne 15. května 1871 č. 43 ř. z. byla prohlášena zvláštní ustanovení o cejchování lodí.

III. Úřady cejchovní. Nejvyšším technickým orgánem, jenž má péči o míry a váhy, a který podléhá ministerstvu obchodu, jest normální komise cejchovní. Tato komise řídí všechny záležitosti týkající se technické stránky cejchovnictví a má toho dbáti, aby se cejchovnictví dělo všude dle souhlasných předpisů (§ 1. a 2. nař. min. obchodu ze dne 17. února 1872 č. 17 ř. z. ze dne 2. března 1872).

Zákonem ze dne 31. března 1875 č. 43 ř. z. ze dne 15. dubna 1875 byly organizovány úřady cejchovní. Úřady cejchovní jsou úřady státními, jimž přísluší cejchování a kolkování měr, závaží a vah ve veřejném obchodě užívaných (§ 1.). Úřady cejchovní mají býti zpravdla zřízeny v sídle úřadu zeměpanského a sice v sídle okresního hejtmanství, kterému přísluší dozor nad nimi; jen v jednotlivých případech, kde místní a zvláště výrobní poměry toho vyžadují, mohou býti zřízeny cejchovní stanice i na jiných místech pro jednotlivá odvětví cejchovnictví. (§ 1., odst. 2.). Ačkoli okresnímu hejtmanství přísluší právo dohlížeti na činnost cejchovních úřadů, přece se tento dozor nemůže vztahovati dle povahy věci na jednotlivé podrobnosti působnosti cejchovního úřadu. Za tím účelem zřízení byli úřadům cejchovním zvláštní přednostové, kteří jim v čele stojí a kteří mají dbáti toho, aby mistr cejchovní správně svůj úřad vykonával; při úřadech cejchovních, které zřízeny jsou v sídle cejchovního inspektora, zastává úřad přednosty tento inspektor, v ostatních místech bývá za přednostu povolán zeměpanský úředník, po případě důvěrník. (§ 2.). Cejchovní mistr jest sice ve svém úřadě zřízencem veřejným, není však mezi státní úředníky zařaden; obyčejně se s ním uzavře smlouva služební, ve které jsou všechna práva a povinnosti jeho vytknuta. Na venkově bývají za cejchovní mistry přibíráni živnostníci k tomu schopní; nejsou-li spolehlivými, mohou býti v době, jež ve smlouvě jest stanovena, ze služby propuštěni. Jiného postavení požívají cejchovní mistři, kteří povoláni jsou ku větším cejchovním úřadům v sídle inspektorů; tito mistři cejchovní dosazují se, jako úředníci zeměpanští.

Úřad cejchovní skládá se obyčejně ze dvou členů, z přednosty a z cejchovního mistra (§ 2.). Dle potřeby mohou býti povoláni dva cejchovní mistři, po případě ještě pomocníci cejchovních mistrů, knihvedoucí, sluhové atd. (§ 7. nař. min. fin. ze dne 3. dubna 1875 č. 45 ř. z.)

Nař. min. obchodu ze dne 19. prosince 1872 č. 171 ř. z. byla vydána ustanovení o tom, které míry a váhy jsou dovolené, a dále předpisy o jich označení, formě a materialu, o strojích měřicích, jež cejchování a kolkování podléhají, o činnosti úřadů cejchovních a o tarifu cejchovním.

Nař. ze dne 2. října 1875 č. 125. ř. z. byly země na říšské radě zastoupené za účelem snažšího dohledu rozděleny v 10 okresů (Dolní Rakousy, Horní Rakousy a Solnohradsko, Štýrsko a Korutany, Přímoří a Krajina, Dalmacie, Tyroly a Vorarlberg, Čechy, Morava a Slezsko, Halič, Bukovina).

IV. Po tomto upravení cejchovnictví vyskytly se však již dosti záhy mnohé nesnáze. Tak obzvláště na venkově a v horských krajinách bývá recimentování čili opětne cejchování spojeno s velikými obtížemi. Živnostníkům, kteří daleko od úřadů cejchovních bydlí, jest velice obtížno, aby své míry a váhy určitě na místo ku recimentování dodali, takže co nejrozhodněji dere se do popředí otázka, zda posavadní systém stálého cejchovnictví i na dále může býti pro venkov a krajiny horské podržen, anebo zda nebylo by lépe, kdyby se pro tento druh živnostníků zavedlo tak zv. cejchovnictví ambulantní. Vláda svolala za tím účelem v jednotlivých zemích korunních ankety, aby svoje dobrozdání podaly o této otázce, jakož i o celé řadě jiných záležitostí cejchovních. V Čechách konala se již roku 1893 tato anketa na místodržitelství v Praze, jež se v principu vyjádřila pro ambulantní cejchování, resp. recimentování měr a vah na venkově; ve kruzích zúčastněných očekává se s velikým zájmem reorganizace cejchovnictví.

Cejchy vodní.

I. Pojem.

Cejchy vodní čili míry vodní (koly, znamení normální, jezoměry) vyznačují při hnacích strojích a stavidlech vodních, jaká jest dovolená záplava vody nejvyšší, a je-li kdo zavázán vodu v určité výšce udržovati, jaká může býti výška vody nejnižší. Cejch musí býti zřízen způsobem takovým, aby vzdoroval všem nahodilým i zámyslným změnám výšky své, obzvláště aby chráněn byl proti všelikým pohromám na př. proti ledu, stržem břehů atd. Cejch musí se bezprostředně vody dotýkati a musí býti přístupným, aby se kdykoliv pozorovati mohl. Kromě toho má se ustanoviti na některém předmětu, majícím vždy polohu stejnou, určitý bod, aby výška cejchu a zařízení vodních se mohla kontrolovati.

II. Povinnost cejchovní.

Každý majitel vodního díla, který jest omezen ve příčině užívání vody t. j. který jest oprávněn zvětšovati vodu jen do jisté největší výšky, nebo který jest zavázán vodu v určité výšce udržovati, jest povinnen cejch zřídit. Majitelé děl vodních, kteří závazků takových nemají, cejchy ovšem zřídit nemusí, ač nežádá-li toho prospěch veřejný. (§ 23. česk. zák. vod. ze dne 28. srpna 1870 č. 71 z. z.; § 22. mor. zák. vod. ze dne 28. srpna r. 1870 č. 65 z. z., § 22. slez. zák. vod. ze dne 28. srpna 1870 č. 51 z. z. roz. min. orb. ze dne 11. listopadu 1876 č. 10961.)

Žádá-li některý účastník za zřízení cejchu při díle vodním, které cejchu ještě nemá, nebo je-li zřízení cejchu z ohledů veřejných nezbytným, má politický úřad okresní provésti řízení dle zákona vodního a stanoviti všechny okolnosti, které jsou pro zřízení cejchu předepsány.

Zřízení cejchu jest výkonem správy veřejné, což vyplývá z § 10. nař. min. vn., sprav. a obchodu ze dne 30. září 1872 č. 53 ř. z., který výslovně předpisuje, že majitel díla vodního může zrušiti cejch jen za intervence úřadů politických, kterýmž pak přísluší zavésti řízení za účelem obnovení cejchu zrušeného (r. min. orb. ze dne 26. října 1876 č. 10.635).